

Odnos učenik-nastavnik

26.12.2017.

Ko ima problem - nastavnik

Pokazatelji da nastavnik ima problem:

- Osećanja: dosada, frustracija, ljutnja, iritiranost, zbunjenost...
- Fizičke manifestacije: napetost, neugodnost, glavobolja, stoma;ni problemi...

Nastavnici moraju da prihvate ova osećanja i da preuzmu odgovornost za njih

- Posledice: frustriranost i iscrpljenost, izgaranje na poslu (*burn-out*)

Postoje neka ponašanja koja su ispod linije prihvatanja

- ona ne mogu da se reše korišćenjem aktivnog slušanja i ne mogu da se ignorišu

Najpre locirati ko ima problem:

- Ako **učenik** ima problem - jezik prihvatanja
- Ako **nastavnik** ima problem - jezik prihvatanja **nema smisla!** (deluje lažno)

Ko ima problem - nastavnik

Tri načina dejstvovanja ako smatramo nešto neprihvatljivim:

- Promena učenikovog ponašanja - suprotstavljanje

Potreba za samozaštitom, ali i čin neophodne sebičnosti

Šta može biti problem sa porukama suprotstavljanja?

- kod učenika mogu izazvati otpor, bes, krivicu, sramotu...

Tipične tri poruke koje nastavnici šalju učenicima:

1. Poruke sa gotovim rešenjima

naređivanje, pretnja, moralisanje, poučavanje, savetovanje

2. Omalovažavajuće poruke

ruganje, kritikovanje, hvaljenje, uveravanje, ispitivanje

3. Indirektne poruke

šale, zadirkivanje, sarkazam, digresije i komentari koji odvrćaju pažnju

- Promena okruženja
- Promena samog sebe

Ti poruke

- „Ti se ponašaš ko beba”
- „ Zašto si ti to uradio?”
- „ Ti si drugi Albert Ajnštajn”

Šta je **pogrešno** u Ti porukama?

- Izbegavanje odgovornosti za sopstveno osećanje frustriranosti
- Ti poruke su negativan sud koji nastavnik ima o učeniku, i ništa ne govore o nastavniku
- Učenici uvek čuju omalovažavanje

И ТО МИ ЈЕ ХВАЛА!



JA poruke

„Smeta mi ova buka”

„Ja ne mogu da radim kada prethodno moram da pokupim sve materijale koje ste ostavili za sobom”

„Uznemiren sam kada se gurate u učionici.”

Zašto su Ja poruke **efikasnije**?

- Nastavnik preuzima odgovornost za svoje unutrašnje stanje
- Otvorenost sa učenicom
- Prepuštaju odgovornost učeniku za njihovo ponašanje
- Pokreću volju za promenom kod učenika
- Sadrže minimum negativnog vrednovanja učenika
- Ne kvari se odnos sa učenicom
- Učenici počinju da vas doživljavaju kao stvarnu osobu, koja ima osećanja

Ja poruke

Učenici iz nje moraju da saznaju šta nastavniku stvara problem

- Izlaganje činjenica, bez osude

Dobre Ja poruke uglavnom počinju sa “Kada...”

- Određivanje momenta kada specifična ponašanja izazivaju problem

Definisanje neposrednog uticaja koje dato ponašanje ima na nastavnika

- Učenici uglavnom nisu svesni posledica svojeg ponašanja

Izražavanje emocija

Bilo kakva razumna Ja poruka je bolja od okrivljujuće Ti poruke

Šta posle Ja poruke?

- I najbolje sastavljena Ja poruka nekad izazove odbranu i povređenost
- Ako se to desi, promeniti ih u **aktivno slušanje**

Ko ima problem - sredina

Učionica ima svoje fizičke i psihološke karakteristike

- Često se desi da nas upravo te karakteristike ometaju u radu sa učenicima
- Direktnim usmerenjem na okruženje proširuje se područje bez problema

Šta je problem tipične učionice? Zašto je ona uglavnom neprimerena?

- Promenio se pristup podučavanju, ali ne i okolina

Nastavnik često mora kreativno da razmišlja

- Pronaći miran kutak - kutak za učenje, kutak za umetničke aktivnosti i slično...
- Po potrebi menjati osvetljenje, boje, sadržaj koji se kači na zidove
- Koristiti audio-vizuelni materijal, demonstracije...
- Postaviti klupe u krug, ili za rad u manjim grupama, izbaciti nameštaj koji se ne koristi, skloniti materijal koji se ne koristi
- Izaći iz učionica - izleti, posete muzejima, naučnim centrima...
- Pozvati goste predavače
- Praviti rasporede aktivnosti, važnih datuma i slično

Vreme provedeno u učionici

Difuzno vreme

- Teško je biti koncentrisan duže vreme

Individualno vreme

- Nekad je učeniku potrebno da pobegne od postojeće sredine
- Vreme da se napune baterije

Optimalno vreme - vreme za kontakte

- Najznačajnija osoba za kontakt je nastavnik
- Unapred isplanirani individualni razgovori sa učenicima

Konflikti

- Konflikti su neizbežni u ljudskim odnosima
- Konflikt znači borbu ili sukob između dve (ili više) osoba kada:
 - njihovim ponašanjem jedni drugima ometaju zadovoljenje potreba
 - kada im vrednosti nisu usaglašene
- Broj konflikta u nekom odnosu **nije merilo kvaliteta** tog odnosa
- Važno je koliko ima **nerešenih konflikata** i koje **metode** se koriste pri rešavanju tih konflikata
- Razlozi konflikta u odeljenju su najčešće:
 - snažne i nepromenljive potrebe učenika koje dovode do nepoželjnog ponašanja
 - loš odnos sa nastavnikom - učenike nije briga

Konflikti

- Konflikti obuhvataju potrebe obe strane (i učenika i nastavnika)
- Kada su potrebe snažne, mali je uticaj korišćenja samo Ja poruka ili aktivnog slušanja
- Gotovo bez izuzetka, nastavnici i učenici razmišljaju o konfliktu u terminima **pobede i poraza**
 - “Nema šanse da im dopustim da deca gaze po meni!”
 - “Oni stalno pobeđuju. Svi su na njihovoj strani.”
 - “Deca danas ne poštuju autoritet nastavnika kao nekada”
- Isto važi i za pitanje discipline: **strogi ili blagi nastavnici**

Metodi razrešavanja konflikata

- Dva modela u okviru pristupa “pobediti - izgubiti”:
 - **Metod I** - nastavnik pobeđuje, učenik gubi
 - **Metod II** - nastavnik gubi, učenik pobeđuje
- **Metod III** koji se bazira na metodi rešavanja konflikta bez gubitnika
- Malo nastavnika je svesno da postoji alternativa pobeđničko-gubitničkim metodama
- Mali broj nastavnika je svestan da primenjuju neki metod
 - Većina funkcioniše “po sluhu” ili “naslepo”
 - Prenosi se model roditelja ili bivših nastavnika
 - Retko kad su nastavnici svesni veze između metoda koji koriste pri rešavanju konflikta i ponašanja svojih učenika

Metod I - autoritarna metoda

- Učenik oseća ljutnju, ima slabu motivaciju za promenu
- Sprečava razvoj samoodgovornosti kod učenika
- Sprečava razvoj samodiscipline i samokontrole kod učenika
- Razvija pokornost i poslušnost kod učenika - u osnovi je STRAH
- Koči kreativnost, radoznalost i istraživački duh učenika
- Smanjuje produktivnost učenika i moral

- Potrebno je mnogo podsticaja od strane nastavnika da bi se uspostavilo željeno ponašanje - lako vraćanje na “staro”
- Nastavnik se oseća krivim
- Nastavnik mora da se oslanja na autoritet i moć - “pokornost autoritetu”

Metod I - autoritarna metoda

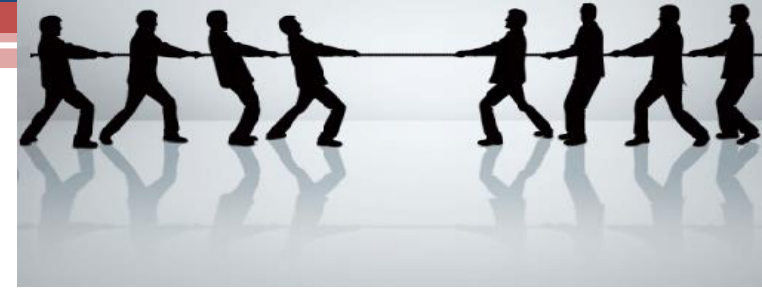
Da li postoje prilike kada se koristi metod I?

- Opasnost
- Dete ne razume ozbiljnost situacije
- Vremenski tesnac
- Nekad jedini izbor kada ima mnogo ljudi

Metod II - permisivni metod

- Može biti brz - ignoriše se učenikovo ponašanje
- Učenici su kreativniji, ali nastavnici plaćaju cenu
- Dovodi do ljutnje kod nastavnika i želje za osvetom
- Učenik razvija sebičnost, nedostatak brige za druge
- Učenik je primoran da koristi svoju moć da bi postigao cilj
- Učenik manje poštuje nastavnika
- Ne pospešuje visoku produktivnost i moral kod učenika
- Kod učenika se može razviti osećaj krivice što nastavnikove potrebe nisu zadovoljene

Moć i autoritet



- Nastavnici retko koriste samo jedan metod
 - Retko kad su apsolutno autoritarni ili permisivni
- Kolebanje sa jednog metoda na drugi
 - Zbunjuje učenike, poziv da stalno proveravaju nastavnika
- Najčešće nastavnici dozvole da disciplina bude haotična, a onda se dovode u situaciju da pribegavaju sredstvima moći kako bi se uspostavio mir i red
- Metod I i metod II - **metodi moći**
- Da li je moć isto što i autoritet?
- Autoritet je vrsta moći.

Autoritet u odeljenju

Dva tipa autoriteta:

Tip 1 - zasniva se na nastavnikovoj **stručnosti, znanju i iskustvu**

- Za decu svi odrasli imaju ovaj tip autoriteta
- Dodeljeni ili zasluženi autoritet
- Oprez - ne širiti autoritet van okvira svoje struke
- Odrastanjem dete uviđa “ograničenost” autoriteta odraslih
- **Prava stručnost se ne smanjuje tokom vremena**

Tip 2 - zasniva se na nastavnikovoj moći da **nagrađuje i kažnjava** učenike

- Moć nastavnika da dodeli ono što je učeniku potrebno i ono što želi
- Moć nastavnika da izazove nelagodu ili bol
- Zadovoljavanje potreba dece zavise od odraslih - odrasli se posmatraju kao moćni
- Ova moć vremenom slabi
 - **Autoritet kako ga nastavnici shvataju**

Reakcije učenika na nastavnikovu moć

- Bunt, otpor, inat
- Osveta
- Laganje, lukavost, prikrivanje osećanja
- Okrivljavanje drugih, tužakanje
- Varanje, prepisivanje
- Gazdovanje, nasilništvo, maltretiranje drugih
- Želja za pobedom, neprihvatanje poraza
- Organizovanje, udruživanje
- Potčinjavanje, pokornost
- Ulagivanje
- Konformizam, izbegavanje rizika i novina
- Povlačenje, odustajanje, sanjarenje, regresija

Metod III



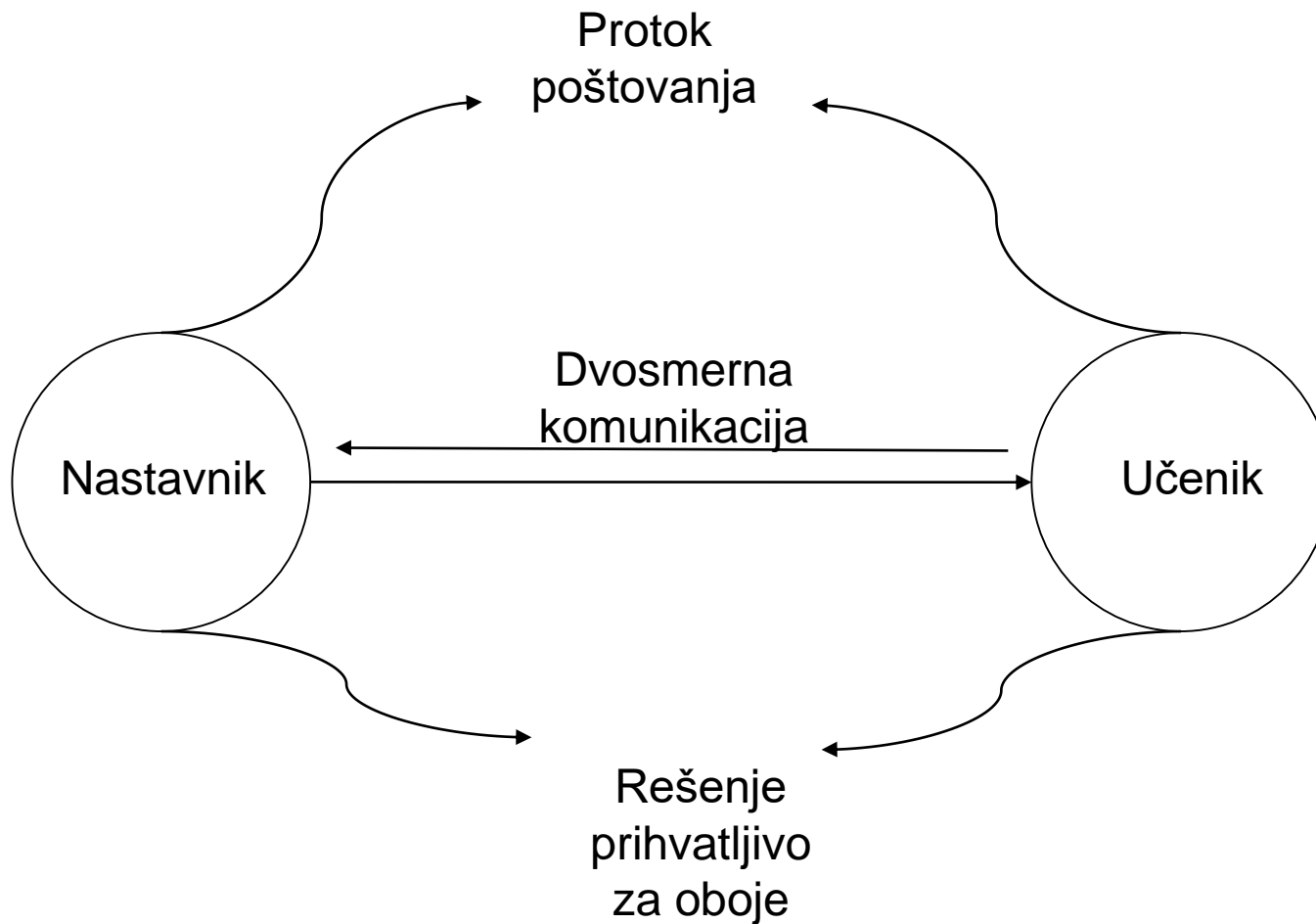
- Zašto kritikovanje nije dobro?
- Kritike retko ili nikad ne pomažu nastavnicima - usmerenost na simptom, a ne uzrok
 - Ako nekom kažemo da su loši, to ih neće pretvoriti u dobre
- Kritičari istaknu loše ali ništa konkretno ne ponude kao rešenje
- Jedini način da se situacija popravi → promena uzročnog faktora
- Metod III je proces koji zahteva nekoliko interakcija dok učesnici u konfliktu ne prođu kroz njega od početka do kraja
- Udruživanje u pronalaženju mogućih rešenja konflikta - kombinacija Ja govora i aktivnog slušanja

Metod III



- Rešavanje konflikata bez gubitnika
- Konflikti se posmatraju kao zdravi, nedestruktivni i prirodni događaji u životu nastavnika i učenika
- Preduslovi za metod III - aktivno slušanje, Ja poruke, iskrenost u korišćenju (a ne zamaskirani metod I ili II), učenici moraju svojevolumno da učestvuju
- Do rešenja konflikta se dolazi saradnjom obe strane, a ne takmičenjem
- Nema pozicije moću, obe strane su ravnopravne
- Rešenje ne treba da zadovolji nikog drugog osim samih učesnika sukoba
- Nema recepta za standardna rešenja, već se zahteva doza kreativnosti
- Konflikt potreba, a ne konkurentnih rešenja!
- Predstaviti metod III kao vrstu zagonetke

Metod III



Metod III



Šest koraka u procesu rešavanja problema:

- Definisanje problema
- Smišljanje mogućih rešenja
- Procenjivanje rešenja
- Odluka o najboljem rešenju
- Određivanje načina sprovođenja odluke
- Procena koliko je uspešno problem rešen

U redu je i ako rešenje ne uspe, to samo znači da su odluke bile loše, a ne učesnici u procesu rešavanja problema

Prednosti: nema ljutnje, visoka motivacija pri rešavanju, dve glave su pametnije od jedne, nema prodaje rešenja, moć nije potrebna, razvija se odgovornost kod učenika

Ostali vidovi primene metoda III

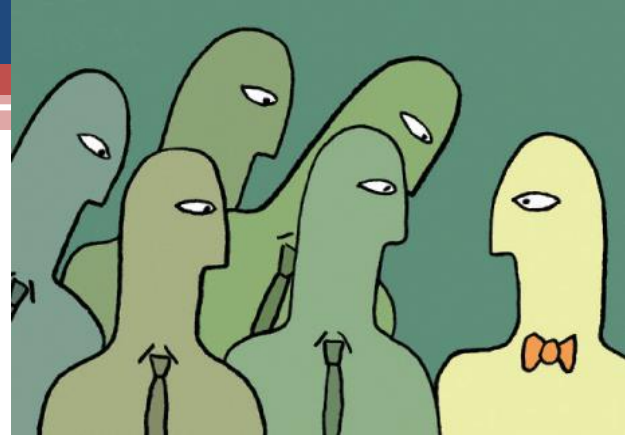
Rešavanje problma...

- Učenika u vezi s gradivom i načinom propitivanja
- Konflikta između učenika - uloga posrednika
- Uspostavljanja pravila i reda u odeljenju

Problemi u primeni metode III

- Sukobljena rešenja nasuprot sukobljenim potrebama
- Nepridržavanje dogovora
- Problemi prevazilaze kompetencije nastavnika i učenika
- Nemogućnost slaganja oko rešenja
- Predlaganje kazne kao rešenja

Sukob vrednosti



- Konflikti vrednosti se ne mogu izbeći iako nastavnici ne žele da se mešaju u to
- Vi uradite sve kako treba, a učenik se i dalje, za Vas, ponaša neprihvatljivo
- Ne pomažu ni Ja poruke, ni bilo koji metod rešavanja konflikata
- Zašto? Niste učenika ubedili da njegovo ponašanje direktno utiče na vas
- **Rešenje:** uspešan savetnik - dobro pripremljen, neosuđujući, jednom iznosi svoje ideje, ne gnjavi, prepušta odgovornost učeniku; proverava i doslednost sopstvenom modelu vrednosti (nepostojanje “dvostrukih standarda”); razvoj tolerancije, nenametanje sopstvenih vrednosti